

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD	PESEL
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

*miejsce
na naklejkę*

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO
POZIOM PODSTAWOWY**

DATA: **23 maja 2018 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS PRACY: **170 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia do:

dostosowania
kryteriów oceniania

NOWA FORMUŁA

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

MOB-P1_1P-182

Прeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–6.

Сандра Ньюман
Мужчына ў слязах

Гісторыя ведае шмат прыкладаў, як гаравалі рыцары, рыдалі манахі і плакалі закаханыя. Што стала цяпер з высакородным мастацтвам мужчынскага плачу?

„Мужчыны не плачуць” – вось адна з нашых найбольш укаранелых ідэй мужнасці. Хоць мужчыну дазваляецца выціснуць з сябе скупую слязу на пахаванні, альбо калі ён прышчэміць пальцы дзверцамі машыны, усё ж мяркуецца, што хутка возьме кантроль над сабой. Прылюднае галашэнне – выключна для дзяўчат.

Гэта не толькі чаканні соцыуму, але і навуковы факт. Усе сучасныя даследаванні сведчаць, што жанчыны плачуць значна часцей за мужчын. У 2009 годзе мета-даследаванне Германскага таварыства афтальмалогіі вызначыла, што жанчыны плачуць у сярэднім у пяць разоў часцей, і кожны эпізод доўжыцца амаль удвая больш. Гэта настолькі звычайная неадпаведнасць, што мы лічым яе біялагічна запраграмаванай. Мы лічым, што, хочам ці не, а гэта адно з гендарных адрозненняў, ад якога нікуды не дзецца.

Але на самай справе можа стацца, што гендарны разрыў у плачы – толькі сучасная распрацоўка. Гістарычныя і літаратурныя крыніцы сведчаць не толькі тое, што мужчыны плакалі публічна, але і тое, што ніхто не бачыў у гэтым нічога жаночага ці сорамнага. Насупраць, мужчынскі плач лічыўся нормай амаль у кожнай частцы свету на працягу ўсёй запісанай гісторыі.

Успомніце *Іліяду* Гамера, у якой уся грэцкая армія заходзіцца аднадушным плачам не менш за тры разы. Цар Прыям не толькі плача, але дзярэ на сабе валасы і ад гора катаецца па зямлі. Зеўс плача крывавамі слязьмі, і нават несмяротныя коні Ахілеса няўцешна галосіць над смерцю Патрокла. Канешне, мы не можам лічыць *Іліяду* дакладнай крыніцай гістарычных падзей, але несумненна, што грэкі лічылі ўсё гэта мадэллю паводзінаў для героя-мужчыны.

Мужчынскія слёзы далей працягнуліся і ў Сярэднявекі, дзе сведчанні аб іх назіраюцца і ў гістарычных, і ў літаратурных крыніцах. У хроніках перыяду мы знаходзім, як пасол неаднарозова плача, зяртаючыся да Філіпа Добрага, і ўся аўдыторыя на міравым кангрэсе кідаецца на зямлю, плача і стогне на працягу выступаў. [...]

Больш за тое, мужчына са слязамі на вачах быў не толькі феноменам Захаду. Яго можна сустрэць і ў японскім эпасе. У *Аповесці аб доме Тайра*, якая часта разглядаецца як крыніца прыкладаў ідэальных паводзінаў самурая, можна ўбачыць мужчын у слязах літаральна на кожным кроку. Вось тыповая рэакцыя на смерць галоўнакамандуючага: „І ўсе, хто пачуў аб тым, сябры і ворагі, – усе плакалі, пакуль рукавы іх не прамоклі наскрозь”.

С. Ньюман, *Мужчына ў слязах*, „Малодосць” №6, 2016, с. 78–79.

Заданне 1. (0–1)

На аснове тэксту падай адпаведныя да дэфініцый словазлучэнні:

заплакаць для паказу –

фактычна, у сапраўднасці –

нястрымана плакаць –

Заданне 2. (0–2)

Праўда ці фальш? Пазнач згодна з інфармацыямі, пададзенымі ў тэксце. Праўдзівыя інфармацыі пазнач (П), фальшывыя – (Ф).

1.	У сучасным грамадстве плач мужчыны не адпавядае ўяўленням аб сапраўднай мужнасці.	П	Ф
2.	Мы памыляемся, што розніца паміж плачам мужчын і жанчын абумоўлена біялагічна.	П	Ф
3.	І мужчыны, і жанчыны, нягледзячы на гендарныя адрозненні, маюць аднолькавую сярэднюю працягласць плачу.	П	Ф
4.	Сёння мужчынскі плач у публічных месцах паўсюдна ў свеце лічыцца нормай.	П	Ф

Заданне 3. (0–2)

Выберы рысы мовы, характэрныя для гэтага тэксту. Пазнач ТАК, калі гэтая рыса выступае ў тэксце, пазнач НЕ – калі не выступае.

1.	Выкарыстанне слоў і словазлучэнняў з размоўнай лексікі.	ТАК	НЕ
2.	Наяўнасць дыялогаў.	ТАК	НЕ
3.	Прысутнасць аргументаў, якія даказваюць правільнасць галоўнага тэзіса.	ТАК	НЕ
4.	Апісанне падзей з месца дзеяння.	ТАК	НЕ

Заданне 4. (0–1)

Адказы, да якой часціны мовы адносяцца словы *літаральна, наскрозь, насупраць*.

.....

Заданне 5. (0–1)

Закончы сказ. Пазнач правільны адказ.

Словазлучэнне *плача крывавымі слязьмі* – гэта

А. гукаперайманне.

Б. метафара.

В. анафара.

Г. параўнанне.

Заданне 6. (0–1)

На аснове тэксту падай два прыклады, якія пацвярджаюць прысутнасць матыву мужчынскага плачу ў тэкстах культуры.

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 7.–10.

Юрый Бабіч

Лексіка з нацыянальна-культурным кампанентам у сучасным публіцыстычным дыскурсе

Перыядычны друк у сучасным грамадстве адыгрывае надзвычай істотную ролю. І не толькі як крыніца інфармацыі палітычнага, эканамічнага ці сацыяльнага кшталту, але і як рэтранслятар агульнакультуралагічных ідэй і адпаведных ментальных устаноў. [...] Даволі багаты матэрыял для аналізу даюць публікацыі ў, **бадай**, найбольш папулярных сёння беларускамоўных выданнях – газетах „Звязда” і „Наша Ніва”, – а таксама яшчэ ў некаторых перыёдыках („Народная воля”, „Наша слова” і інш.). Іх асаблівая роля на сучасным этапе, на наш погляд, заключаецца ў падтрымцы пурыстычных тэндэнцый, якія выразна акрэсліліся ў беларускай мове ў апошнія гадоў дваццаць. А гэта, у сваю чаргу, сур’ёзна ўплывае на фарміраванне ды ўспрыманне моўнай карціны свету нашага этнасу ці асобных яе фрагментаў.

Пурызм (франц. *purisme* ад лац. *purus* ”чысты”) – імкненне ачысціць літаратурную мову ад іншамоўных запазычанняў, а таксама ад ненарматыўных лексічных і граматычных элементаў [...].

Напрыканцы XX – пачатку XXI ст., паводле меркаванняў многіх навукоўцаў, эпоха мікралінгвістыкі, што вывучала мову як замкнутую сістэму, змянілася перыядам макралінгвістыкі, калі мова разглядаецца пераважна ў якасці цэласнай структуры праз яе адносіны да сацыяльнай, духоўнай, матэрыяльнай і іншых сфер жыцця грамадства. Менавіта такі падыход дае магчымасць, з **аднаго боку**, выяўляць і рэтрансляваць пэўныя фрагменты моўнай карціны свету беларусаў, а з іншага – актуалізуе разуменне тых механізмаў, што павышаюць узровень нацыянальнай самаідэнтыфікацыі.

Варта пагадзіцца з меркаваннем аўтара манаграфіі *Сучасная Беларусь: мовы і нацыянальная ідэнтычнасць* Іны Каліты, што на сучасным этапе праблема беларускай мовы – у значнай ступні лінгваэкалагічная. Таму публіцыстычны дыкурс сёння можа адыгрываць у тым ліку і надзвычай важную ролю, а менавіта спрыяць змяншэнню частотнасці ўжывання штучных, не ўласцівых мове слоў, захаванню яе выразнай адметнасці і ўнікальнасці. На старонках шэрагу айчынных друкаваных выданняў паслядоўна ўжываецца значная група нацыянальна маркіраваных адзінак, якія, **па сутнасці**, сталі фактам літаратурнай мовы, але пакуль падаюцца не ўсімі слоўнікамі.

Так, побач з назоўнікамі *ўрач* і *бальніца* ўсё часцей ужываюцца словы *лекар* і *лякарня*. Тут важна ўсвядоміць, што *лякарня* – месца, дзе *лечаць*, і менавіта гэтае значэнне павінна быць цэнтральным, ядзерным. Пры параўнанні з адпаведнай калькаванай лексмай *бальніца*, якая матывуецца дзеясловам *балець*, выразна выяўляецца розніца ў ментальных устаноўках, [...] *лякарня* выклікае ў свядомасці чалавека зусім іншыя асацыяцыі, чым слова *бальніца*, настройвае на аптымістычны лад, стварае станоўчы эмацыйны фон.

Ю. Бабіч, *Лексіка з нацыянальна-культурным кампанентам у сучасным публіцыстычным дыскурсе* [у:] „Роднае слова” №6, 2016, с. 33.

Заданне 7. (0–1)

Слова *рэтранслятар* у *Тлумачальным слоўніку беларускай мовы* адносіцца да спецыяльнага тэрміна са значэннем ‘адна з праежжавых радыё- ці тэлевізійных станцый у ланцугу перадавальных і прыёмных станцый’.

У якім значэнні гэтае слова ўжываецца ў тэксце?

- А. у прамым слоўнікавым значэнні
- Б. у прамым і пераносным значэнні
- В. у пераносным значэнні ‘праблема’
- Г. у пераносным значэнні ‘пасрэднік’

Заданне 8. (0–2)

Напішы план тэксту ў трох пунктах.

1.
2.
3.

Заданне 9. (0–1)

З якімі значэннямі суадносяцца пабочныя словы, выдзеленыя ў тэксце? Да падазеных ніжэй слоў (1–3) выберы і дапасуй адпаведнае значэнне (А–Г).

пабочнае слова

значэнні

1. *бадай*

А. са свайго боку, у адказ; адпаведна

2. *на сутнасці*

Б. на самай справе, у сапраўднасці

3. *з аднаго боку*

В. ужываецца пры супастаўленні двух фактаў, з’яў

Г. выказвае дапушчэнне якой-небудзь магчымасці,

схільнасць згадзіцца з чым-небудзь

1. 2. 3.

Заданне 10. (0–1)

Растлумач, якую ролю, паводле аўтара тэксту, адыгрывае беларускі перыядычны друк у адносінах да беларускай мовы?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Заданне 11.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Тэма 1. У чым заключаецца канфлікт пакаленняў? Паразважай над праблемай і абгрунтуй свой погляд, спасылаючыся на пададзены ніжэй тэкст Барыса Сачанкі *Чаравікі-туфелькі* і іншыя тэксты культуры. Твая праца павінна налічваць не менш за 250 слоў.

Барыс Сачанка
Чаравікі-туфелькі

З інстытута прыбегла радасная, узрушаная. Мімаходзь кінула на стол папку і ветрам уварвалася ў бацькаў кабінет.

– Папахен, у нас у суботу вечар! – гулліва крыкнула яшчэ з парога. – Мне трэба новыя туфлі.

Стары, лысы да апошняга воласа прафесар зняў акулеры, асцярожна палажыў на стол ручку, якою толькі што пісаў новую сваю работу, і, стомлена паціраючы далонню скроні, сказаў:

– Лізачка, хто ж гэтак гаворыць з бацькам?

– А што? – здзівілася дзяўчына.

– Па-першае, я табе ніякі не папахен, а тата, – устаючы з-за стала, сказаў прафесар.

Па-другое... Прысядзь, калі ласка, дачушка, на канапу.

Ліза села.

– Я вось што хацеў табе сказаць, – пачаў прафесар, прысаджваючыся да дачкі. – Як ведаеш, я таксама не нарадзіўся адразу прафесарам і некалі вучыўся ў інстытуце. Дык вось. Калі мне было столькі год, як табе, са мной здарыўся адзін прыкры выпадак: у мяне падраўся чаравік. У майстэрні абяцалі адрамантаваць яго праз дзень. А паколькі другіх чаравікаў я не меў, то назаўтра ў інстытут я пайшоў босы. Пайшоў рана, чуць свет, каб ніхто не бачыў. Сеў у самы куток...

– Далей можаш не расказваць, – перапыніла Ліза бацьку. – Я ўсё ведаю...

– Што ж ты ведаеш? – усміхнуўся прафесар.

– Усё, усё ведаю. Ведаю, што табе не адрамантавалі таго чаравіка ні заўтра, ні паслязаўтра, ні праз тыдзень... І ўсе гэтыя дні ты хадзіў босы на лекцыі... Ведаю, што табе штогод хоць раз ды сніцца, як ты босы, ужо прафесар, ідзеш па праспекце ў інстытут. Ведаю, што ты будзеш цяпер пытаць, колькі пар туфляў у мяне. Мне абрыдла ўсё гэта слухаць, я не хачу, не хачу твайго нічога!...

Падхапілася, тупнула абцасікам моднай туфелькі і, уся ў слязах, выбегла з кабінета, моцна ляпнуўшы дзвярыма.

Стары прафесар паківаў галавою і ўстаў з канапы. Прайшоўся сюды-туды па кабінете, потым сеў за стол. Але болей не мог напісаць ні радка – у галаву лезла зусім другое.

Адсунуўшы ў бок паперы, ён перабіраў у памяці зноў усё сваё жыццё, думаў, як гэта і чаму так здарылася, што яго не разумее і не хоча разумець родная дачка...

Б. Сачанка, *Чаравікі-туфелькі* [у:] В. Сянкевіч, *Са словам праз стагоддзі. Падручнік па літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 1 класа сярэдніх школ*, Warszawa 2002, s. 36.

Тэма 2. Зрабі аналіз верша. Пастаў інтэрпрэтацыйны тэзіс і абгрунтуй яго. Твая праца павінна налічваць не менш за 250 слоў.

Максім Багдановіч

Пагоня

Толькі ў сэрцы трывожным пачую
За краіну радзімую жах, –
Ўспомню Вострую Браму святую
І ваякаў па грозных канях.

Ў белай пене праносяцца коні, –
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць, не стрымаць.

У бязмерную даль вы ляціце,
А за вамі, прад вамі – гады.
Вы за кім у пагоню спяшыце?
Дзе шляхі вашы йдуць і куды?

Мо яны, Беларусь, панясліся
За тваімі дзяцьмі ўздагон,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?

Бійце ў сэрцы іх – бійце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамаі
Аб радзімай старонцы баліць...

Маці родная, Маці-Краіна!
Не ўсцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, Ты прымі свайго сына,
За Цябе яму ўмерці дазволь!..

Ўсё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай збруяй далёка грымяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць, не стрымаць.

[1916]

М. Багдановіч, *Пагоня* [у:] *Беларуская літаратура. Хрэстаматэя*, Мінск 2004, с. 305–306.

Blank page with horizontal dotted lines for writing.

Blank page with horizontal dotted lines for writing.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)